מיקל אמר אביי טעמא דרבן שמעון כדמר דאמר מר האי מאן דניחא ליה דתתבור ארעיה ליזרעה שתא חטי ושתא שערי שתא שתי ושתא ערב ולא אמרן אלא דלא כריב ותני אבל כריב ותני לית לן בה: תבואה לא יזרענה קטנית [וכו']: מתני ליה רב יהודה לרבין [א] [א]תבואה יזרענה קטנית א"ל והא אנן תנן תבואה לא יזרענה קטנית א"ל לא קשיא [ב]הא לן והא להו א"ל רב יהודה לרבין בר ר"נ רבין אחי [ג]הני תחלי דבי כיתנא אין בהן משום גזל [ד]עומדות על גבולין יש בהן משום גזל [ה]ואם הוקשו לזרע אפילו דבי כיתנא נמי יש בהם משום גזל מ"ט מאי דאפסיד אפסיד א"ל רב יהודה לרבין בר ר"נ רבין אחי הני דילי דילך ודילך דילי (א) נהוג בני מצרא אילן הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן דאיתמר אילן העומד על המיצר אמר רב הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן ושמואל אמר [ו]חולקין מיתיבי אילן העומד על המיצר יחלוקו תיובתא דרב [ז]תרגמא שמואל אליבא דרב בממלא כל המיצר כולו אי הכי מאי למימרא לא צריכא דתלי טוניה לחד גיסא ואכתי מאי למימרא מהו דתימא [ח]דא"ל פלוג הכי קמ"ל דאמר ליה מאי חזית דפלגת הכי פלוג הכי א"ל רב יהודה לרבין בר ר"נ רבין אחי לא תזבין ארעא דסמיכא למתא [ט]דא"ר [י]אבהו אמר רב הונא אמר רב [כ]אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה איני והא אשכחינהו רבי אבא לתלמידיה דרב אמר להו מאי אמר רב בהני קראי [1]ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה [2]ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ואמרו ליה הכי אמר רב ברוך אתה בעיר שיהא ביתך סמוך לבהכ"נ ברוך אתה בשדה שיהו נכסיך קרובים לעיר ברוך אתה בבואך [ל]שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך ברוך אתה בצאתך [מ]שיהו צאצאי מעיך כמותך ואמר להו ר' יוחנן לא אמר הכי אלא ברוך אתה בעיר שיהא בית הכסא סמוך לשולחנך אבל בהכ"נ לא (ב) ורבי יוחנן לטעמיה דאמר [נ]שכר פסיעות יש ברוך אתה בשדה שיהו נכסיך משולשין שליש בתבואה שליש בזיתים ושליש בגפנים ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא

לא

מיקל. אע"ג דמשני לא סבר דמקפיד איניש מידי דלא חסר בה: **דאמר מר.** רבה בר נחמני רביה דאביי דרבה גידלו בביתו: **דתתבור.** שתעשה בורה שלא יצמחו זרעוניה: **ליזרע [שתא] חטין וכו'.** ה"נ פסק עמו חטין שמא הוא זרעה חטין בשנה שעברה ואם יזרענה זה שעורין נמצא זה מקלקלה: **דלא כריב ותני.** חרשה לאחר קצירה ושינה בשעת הזרע: **מתני לה רב יהודה לרבין.** במתני' תבואה יזרענה קטנית: **הא לן והא להו.** מתני' בא"י קאי שהיא מקום הרים ואיכא למיחש לכחשא דארעא אבל השתא בבבל קיימינן שהיא מצולה וטבועה בבלעי המים וליכא למיחש לכחשא דארעא הלכך משנה בכל מקום שירצה מקטנית לתבואה ומתבואה לקטנית ור"ש אוסר כדאמרן: **תחלי דבי כיתנא.** שחלים שקורין קרישי"ן הגדלים בין הפשתן: **אין בהן משום גזל.** לכל הבא ועוקרן לפי שהוא משביח את הבעלים שמפסידים פשתן יותר על דמיה: **ואם עומדים על גבול.** הערוגה שאין עומדין בתוכה: **יש בהם משום גזל.** דלא מפסדי: **הוקשו לזרע.** אותן שחלים שעמדו בפשתן ימים רבים עד שנגמר גידוליהן שוב אין עקירתן מועלת לפשתן ויש בהן משום גזל: **דילי דילך דילי.** יש באילנותי שהפירות שלך ובאילנותיך שהפירות שלי ששדותינו זו לזו סמוכות והמצרים גבוהים ואילנות נטועין בהם יש מהן נטועין בשלי ששרשיהן כפפו ונטו כולן לתוך שדך ויונקין משלך ויש בשלך שנוטין לתוך שלי ויונקים מארצי: **ונהגו בני מצרא וכו' נוטה לכאן לכאן.** נוטין שרשין לשדה זו הפירות שלו: **בממלא כל המצר.** שנוטין שרשין לכאן ולכאן: **דתלי טוניה.** משא פירותיו וענפיו נוטה לצד האחד: **פלוג הכי.** טול אתה חציו שאצלך ואני חציו שאצלי: **פלוג הכי.** לעבר רוחב השדה חלוק האילן אם עומדת השדה מזרח ומערב יחלוק אותו האילן צפון ודרום: **לא תזבון.** לא תקנה שדה הסמוכה לעיר שעין בני אדם שולטת בה תמיד: **אסור לאדם כו'.** שלא יפסידנה בעין הרע: **קרובין לעיר.** שלא יהא טורח להכניס פירות: **ספק נדה.** וכ"ש ודאי: **אמר להו.** ר' אבא רבי יוחנן לא אמר הכי: **סמוך לשולחנך.** כלומר סמוך לביתך שלא תצטרך להרחיק בשדות. והאי דנקט שולחנך שתוכל לבדוק עצמך לפני אכילה ולאחר אכילה כדאמר בשבת (דף מא.) כדתניא הנצרך לנקביו ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו ואחר אכילה שהמהלך דוחק ומוציא את המעוכל ואם יהא צריך להרחיק פעמים שהעמוד חוזר ובא לידי הדרוקן. אבל בית הכנסת סמוך לביתו לר' יוחנן לאו מעליותא היא: **ר' יוחנן לטעמיה.** דאמר במסכת סוטה (דף כב.) שכר פסיעות יש דאמר למדנו יראת חטא מבתולה וקיבול שכר מאלמנה שאמרה לו ולא שכר פסיעות יש אם יש בית הכנסת בשכונתי ואני באה לבית מדרשך להתפלל: **משולשין.** שיש שנה שלוקה בגפנים ובזיתים ואין לוקה בתבואה ויש שנה שלוקה בזו ולא בזו ותהי לו פליטה:

לא

האי מאן דבעי דתתבור [ארעיה]. פי' בקונט' שמקלקל שדה וקשה לאדרבה כך הוא רגילות של עובדי אדמה שזורעים שנה חטין ושנה שעורין וכשזורעין אותה ב' שנים חטין רצופין או שעורין מתקלקלת וכן נמי משמע בשילהי חזקת הבתים (ב"ב דף לו:) גבי אחד אמר אכלה חטין ואחד אמר אכלה שעורין כדפי' רבינו שמואל התם לכך י"ל האי מאן דבעי שתהא שדהו חשובה כאילו הניחה שנה אחת בורה כי כן דרך לזורעה שנה ולהובירה שנה כדי שתחזור לכחה ממה שהוכחשה ליזרע שתא חטין ושתא שעורים ולכך אסר רשב"ג כשאמר לזרעה חטין שלא יזרע שעורים כי שמא אשתקד זרעה שעורים ואי כריב ותני לית לן בה שם לא יאסור רשב"ג: **הני תחלי דבי כיתנא אין בהם משום גזל.** אע"ג שהתנה יהושע שיהו מלקטין עשבים בכל מקום כדאמר בסוף פ' מרובה (ב"ק דף פא.) התם איירי בעשבים שאין ראוים לאדם אלא לבהמה וכן משמע מדלא נקט ירקות אבל תחלי שהן מאכל אדם אסור אא"כ הוא שדה פשתן: **אילן העומד על המיצר.** פי' הקונטרס אינו מיושב שפירש אילן שנטוע בקרקע סמוך למיצר והשרשים נוטים בשל חבירו אלא נראה לפרש שהאילן עומד ממש על המיצר שהוא של שניהם ואין השרשים מתפשטין לקרקעו של זה יותר משל זה אך הענפים נוטין יותר לשל אחד מהם רב אמר הנוטה לכאן לכאן כיון שהשרשים שוים בשל זה כמו בשל זה אזלינן בתר הענפים מה שיש מן הענפים כנגד המיצר חולקים והשאר לרשות שנוטין הוי הכל שלו ושמואל אמר חולקין אזלינן בתר השרשים שהם שוים כמו כן יהיו שוים בענפים אבל אי נטוע כולו ברשות אחד והענפים נוטים ברשות חבירו בזה אמר ר' יוחנן בס"פ לא יחפור (ב"ב דף כז: ושם ד"ה ואחד) מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ שכל הענפים יהא לבעל השרשים וכהא מודו נמי רב ושמואל דשמעתין ופריך אילן העומד על המיצר חולקים ומשני בממלא כל המיצר כמו שהשרשים הן כולן על המיצר כך הם הענפים ודתלי טעוניה לחד גיסא דקאמר לא שהענפים עוברים המיצר אלא שיש פירות לצד אחד יותר מלצד חבירו מהו דתימא ניפלוג לאורכו של מיצר קמ"ל דחולקין לרוחבו של מיצר ושילהי הבית והעלייה (לקמן דף קיח:) דתנן שתי גינות זו למעלה מזו וירק בינתים השרשים לכ"ע הם של עליון לפי שהם יונקים מגינתו אבל הנוף שהוא באויר התחתון לר' יהודה הוא של תחתון ולר"מ הוי לשל עליון דאמר שדי נופו בתר עיקרו והתם פסיק כר"ש דאמר כל שיכול עליון לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו והיינו כר"מ והשאר מסתמא הפקיר לתחתון ונראה דאפי' לרב דלית ליה הכא שדי נופו בתר עיקרו סובר שפיר כר"מ דכיון דהתם כל השרשים כולן בשל עליון דין הוא למימר שדי נופו בתר עיקרו כדאמר נמי רבי יוחנן בשילהי לא יחפור ושמואל דאמר הכא חולקין יכול לסבור התם כרבי יהודה דלא אמר שדי נופו בתר עיקרו משום דרגילות למלאות גינתו עפר ולהשוותו אל גינת חבירו ועוד דאין כלל מן הנוף ברשות העליון אלא מיד שנראה חוץ לארץ הוא ברשות התחתון אבל בשמעתין רוב הנוף על המיצר רק מעט מן הענפים נוטים לכאן ולכאן חוץ לרוחב המיצר:

תשעין

עין משפט
נר מצוה

מו א ב מיי' פ"ח מהל' שכירות הלכה ט סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שכד:

מז ג ד ה מיי' פ"ו מהל' גזילה ואבידה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רעג סעיף יז:

מח ו מיי' פ"ד מהל' שכנים הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קסז סעיף ג וסי' קנה סעיף כו:

ז [טוש"ע ח"מ סי' שעט סעיף ה]:

לעזי רש"י

קרישי"ן [קרישו"ן]. שחלים.

מוסף רש"י

אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו כו'. שלא יזיקו בעין רעה (ב"ב ב:). שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך. בשעה שאתה בא מן הדרך קשה לו כשימצא את אשתו ספק נדה יותר מנדה ודאית, שעל ספק הוא מיצר ויצרו תקפו ואומר טהורה היא ועל הנס אני מונע (סנהדרין קג.). שיהו צאצאי מעיך כמותך. בתורה ולעושר ולכבוד (תענית ה.).

מסורת הש"ס

א) [ברכות ה: וש"נ], ב) [שבת נג: וש"נ], ג) [לעיל ו: ז:], ד) ב"ב כ: ע"ש, ה) ס"א רבי אבא וכן איתא בב"ב כ:, ו) [ברכות נה. סנהדרין קג.], ז) [תענית ה.], ח) [סוטה כב.],

תורה אור השלם

1 ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה: דברים כח ג

2 ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך: דברים כח ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ודילך דילי ונהוג: (ב) שם ר' יוחנן לטעמיה כל"ל ואות ו' נמחק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תבואה יזרענה קטנית פי', נ"ב וכ"ף גרים תבואה לא יזרענה כו' (תנן תבואה יזרענה קטנית) א"ל ל"ק הא לן כו' מתני' בא"י כבייתא בבבל: